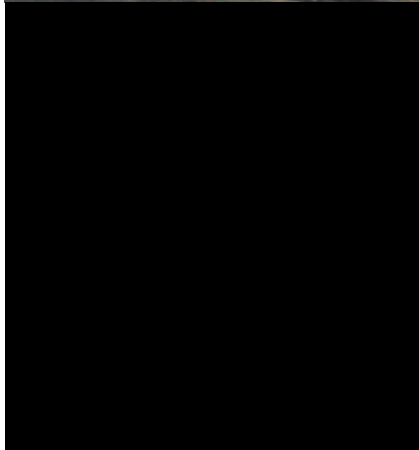

© @algomio_rd

Santiago de los Caballeros és la segona ciutat en importància a la República Dominicana, després de la seva capital, Santo Domingo. Va ser fundada l'any 1495 per Cristòfol Colom. Sent pol industrial i financer de la zona nord de l'illa, compta amb prop d'un milió d'habitants, una urbanització creixent i desorganitzada, així com una ràpida expansió física dels assentaments informals sense infraestructura de serveis bàsics i en zones inundables.

Aquestes condicions, juntament amb el fet d'haver tingut un creixement demogràfic i econòmic positiu en els últims anys superior a la mitjana del país, i a la seva classificació en el rang de les ciutats intermèdies (100.000 a 2.000.000 d'habitants), han possibilitat que

Santiago hagi estat seleccionada per integrar-se a dos importants programes de desenvolupament, un a nivell mundial (100RC, 100 Resilient Cities, promogut per la Rockefeller Foundation) i un altre a nivell d'Amèrica Llatina i el Carib (ICES, Iniciativa de Ciutats Emergents i Sostenibles, del Banc Interamericà de Desenvolupament).

Totes dues iniciatives convergeixen en l'adopció dels Objectius de Desenvolupament Sostenible assumits per les Nacions Unides el 2015, i amb el marc teòric d'Hàbitat III, en el qual s'assumeix que els processos d'urbanització són promotors de sostenibilitat i integració social equitativa.

Els programes esmentats signifiquen inversions a llarg termini (especialment per als projectes urbans), per tant és condició necessària i indispensable que les ciutats beneficiàries garanteixin la governança i la sostenibilitat fiscal. Aquests són aspectes que Santiago de los Caballeros compleix a consciència, amb un govern municipal fort i desenvolupat, amb els corresponents enllaços amb el govern nacional, més la presència del CDES (Consell per al Desenvolupament Estratègic de la Ciutat i el Municipi de Santiago), integrat per representants d'institucions públiques i privades, entre elles l'Ajuntament, representants locals del govern central, confederacions d'empreses i indústries, ONGs, l'acadèmia i juntes de veïns, l'objectiu del qual és la planificació, el disseny i la implementació i monitoratge de programes i projectes de desenvolupament sostenible.

100 Resilient Cities- Liderat per la Rockefeller Foundation

El Programa 100RC inclou Santiago des de desembre de 2014 i està orientat a capacitar la ciutat per dissenyar i implementar estratègies i solucions proactives que donin millor resposta als problemes i impactes socials i econòmics generats per la urbanització i els fenòmens naturals.

Com a primera acció, després d'incorporar-se al programa per iniciativa pròpia, el Programa proporciona fons al govern municipal per a la formació d'una Direcció de Resiliència, generalment no existent en els governs municipals, composta per un director executiu (el qual respon directament a l'alcalde o màxima autoritat ciutadana, amb comandament directe transversal en les diferents reparticions municipals) i un equip de suport conformat per tècnics municipals i personal extern del sector privat i acadèmic.

A través de tallers en els quals participen grups governamentals i el sector civil i associatiu, es detecten les amenaces que afronta la ciutat de Santiago, identificant entre elles les "tensions cròniques" que debiliten a la ciutat de manera contínua (infraestructura envellida o inadequada, deficiències en transport públic, assentaments informals, baixa qualitat del parc d'habitatge i dificultat d'accés a l'habitatge, inseguretat ciutadana ...) i els "impactes aguts" o esdeveniments sobtats i bruscos (inundacions i col·lapse d'infraestructura, entre d'altres).

Identificats els problemes, així com les institucions a través de les quals es pot actuar, i les parts interessades que acompanyaran en el procés, es desenvolupen plans de resiliència urbana canalitzant a través de la Direcció esmentada, el suport tècnic i financer que es pot rebre del Programa (amb accés a crèdit a través del Banc Mundial, eines operatives financeres i tecnològiques, i serveis, entre d'altres)

Els plans dissenyats amb consultors individuals contractats a aquest efecte, són confrontats per altres que ja estan en aplicació a través de la xarxa *peer-to-peer* de les altres 99 ciutats associades al programa de resiliència, entre elles Lisboa i Barcelona, a Europa, o Montevideo i Quito, a Amèrica Llatina.

Iniciativa de Ciutats Emergents i Sostenibles - Banc Interamericà de Desenvolupament

Si bé el programa 100RC s'orienta a governs municipals, la Iniciativa de Ciutats Emergents i Sostenibles, sorgida el 2010 i ja aplicada en més de 50 ciutats des de la Divisió d'Habitatge i Desenvolupament Urbà del BID, ho fa de manera indistinta a nivell de govern central o municipal, mitjançant assistència tècnica no reemborsable per al desenvolupament i execució de plans de sostenibilitat urbana, ambiental i fiscal, amb especial foment de la participació ciutadana des de la concepció dels mateixos, l'execució i la posterior monitorització.

De manera semblant al programa anterior, la metodologia s'inicia amb una primera etapa de diagnòstic multisectorial (recollida d'informació, determinació d'actors, registre d'indicadors), a través d'un enfocament interdisciplinari i amb tres eixos principals: i) ambiental, ii) urbà i iii) fiscal. En aquesta etapa s'identifiquen els obstacles que impedeixen el creixement sostenible de la ciutat, segons punts de vista econòmics, estratègics i socials, la qual cosa permet posteriorment prioritzar i organitzar en un pla d'acció les intervencions urbanes i d'infraestructura a curt, mitjà i llarg termini que s'implementaran en la següent etapa d'execució.

A més del Consell per al Desenvolupament de Santiago, l'Ajuntament i l'equip local del BID, també hi participen l'empresa de consultoria IDOM i, en l'àmbit acadèmic, IHCantabria.

Al llarg de les dues etapes (desenvolupament i execució) la iniciativa finança estudis sectorials, monitoritza el disseny i posada en marxa dels projectes i acompanya la licitació i execució física de les obres i serveis definits, contractats amb consultors i firmes locals i estrangeres.

Igual que passa amb 100RC, es compta en aquest cas amb una Xarxa de Ciutats Sostenibles, amb la qual intercanviar lliçons apreses, casos d'èxit i especialment dades de referència.

Disseny i obres per a ciutats emergents, sostenibles i resilients

Les eines 100RC i ICES esdevenen en programes d'acció en els quals la participació del col·lectiu d'arquitectes i urbanistes (agrupats en firmes consultores o de manera individual) és clau, en un entorn de garanties jurídiques i contractuals recolzades, clares i precises.

La ciutat de Santiago de los Caballeros es troba abocada de ple en la planificació i elaboració de projectes, part dels quals s'han començat a licitar a principis d'any, com el Pla de Mobilitat Urbana Sostenible (finançat amb USD 375.000), en el qual estan concursant professionals i firmes locals i estrangeres.

Altres projectes en procés són la reestructuració de la trama urbana, la revaloració del centre històric, la implementació del sistema de monitorització urbana 911, i la consolidació de l'estudi de maneig integral de residus metropolitans.

Alejandro Suárez, arquitecte. Corresponsal del COAC a Santo Domingo, República Dominicana. Maig 2017

[Log in to post comments](#)[Español](#)

[Tornar](#)

© Miguel Garcia Mora, corresponsal del COAC a La Paz, Bolívia

Actualmente en Bolivia existe una importante actividad en el sector de la construcción, esa actividad representa un 12% del PIB. Las causas de esa creciente actividad son:

1º Una cierta estabilidad política, es sin duda el periodo más largo en los más de 200 años de independencia de este país,

2º **Una fuerte inversión pública** en infraestructuras, carreteras, puentes, túneles, teleféricos, ferrocarriles urbanos, represas y riegos, hospitales, escuelas, edificios públicos y de la administración del estado. El origen de esa inversión es fruto de la nacionalización de la industria petrolífera y gasífera, lo que dota al gobierno de una capacidad inversora y un respiro económico, que permite al gobierno algunas mejoras, muy tímidas, en ayudas sociales, El gas se vende principalmente a Argentina y Brasil y se está desarrollando una red de gas doméstico en todo el país. Las exportaciones de minerales o productos petrolíferos están sujetas a las fluctuaciones del mercado mundial, por lo cual el Gobierno intenta crear un proceso de industrialización de esas materias con objeto de dotarlas de un valor añadido. Se ha construido una importante fábrica de Urea, subproducto del proceso petrolífero de uso en abonos, También se está industrializando el Litio construyendo una fábrica de baterías de litio. Se establece un sistema de impuestos nacionales, todavía en implantación pues actualmente no creo que alcance al 30% de la población que paga impuestos.

3º Un notable crecimiento demográfico, el 35% de la población de Bolivia tiene menos de 30 años, eso es debido a las mejoras en salud, disminución de la mortalidad infantil,

4º Migración de la población rural a las ciudades, actualmente el 60% de la población es urbana. Genera una importante demanda de vivienda denominada social. Esa demanda de bajo costo no alcanza a estar cubierta por el gobierno. También hay que decir que la vivienda social aquí es un ranchito de una planta en parcelas de 100m². No se construyen bloques de viviendas prefabricadas, ha habido algún intento sin mucho éxito.

Los técnicos de la construcción:

En Bolivia hay dos tipos de enseñanza universitaria, La Pública que es gratis, pero exige una nota de corte muy alta y la Privada que es de pago. Una vez finalizados los estudios las competencias son las mismas. No existe el técnico de grado medio.

La homologación de títulos es muy difícil, pues aquí se rigen por el convenio Andrés Bello, y esta homologación es posible solo con planes de estudios vigentes y asignatura por asignatura, en el supuesto de conseguir la homologación académica, los colegios profesionales se reservan el derecho de dejarte ejercer.

Los arquitectos: No son ni mucho menos el rey de las obras, la formación es muy diferente las atribuciones también, no asumen nada de estructuras ni instalaciones solo arquitectura y distribuciones. No existe una formación cultural, es bastante frecuente una ignorancia de la obra de grandes arquitectos y el producto en general, salvo contadas excepciones, es una arquitectura ecléctica.

Existe el visado y normalmente en obras de menos de 4000m² el arquitecto asume el proyecto la ejecución de la obra y el control económico. En áreas rurales no se exige ni proyecto ni visado y es normal la autoconstrucción.

Los Ingenieros: Son los reyes de las obras, hay diversas especialidades: Mecánica de suelos, estructuras, hidrosanitaria, eléctrica, termo mecánica, corrientes débiles, petrolífera

etc. Su formación en general es muy buena pero limitada a su especialidad.

Ambos técnicos dominan casi todos los programas de dibujo o cálculo existentes, Auto-cad, Revit en todas sus facetas, Etabs ect. Tal vez sea porque aquí los programas más complejos los encuentras con crac incluido por menos de 1 euro.

Los proyectos y las obras:

El promotor encarga el proyecto a un Gabinete de Arquitectura, los honorarios son más bajos y se negocian, el arquitecto recomienda un técnico en suelos, un estructurista, un hidrosanitario, un termo mecánico, y un eléctrico, para las corrientes débiles todavía no se exige proyecto. Con todos estos Ingenieros hay que formalizar contrato para que redacten el proyecto correspondiente. El problema es la coordinación, pues cada uno trabaja en su gabinete, suele resultar un proyecto que al superponer las diferentes especialidades hay enormes problemas. Estos proyectos suelen ser escasos en detalles y no fiables en mediciones. Se visa en el colegio cada uno de los proyectos. El resultado de todos estos pagos y contratos suele ser entre un 5 y 7% del monto de la obra. Así que lo mejor es traer el proyecto completo, teniendo en cuenta las peculiaridades de los usos y materiales locales.

No existe la conciencia del seguro de responsabilidad civil.

Existe alguna Ingeniera que se responsabiliza de todo el proceso, pero casi no intervienen en temas residenciales se dedican a proyectos de infraestructuras importantes de vialidad.

Una vez tienes el proyecto de arquitectura se inicia el trámite de obtención de permiso de obras, la normativa urbanística se limita a alineaciones, retiros a vecinos, y volumen edificable y en general este último aspecto es muy generoso y elástico. Obtener compromisos por parte de la Alcaldía es difícil porque aquí los funcionarios son casi todos políticos. No existe el funcionario de carrera por oposición.

Hay que obtener la licencia ambiental, que depende de la gobernación departamental, autonomía, este requisito equivale al proyecto de seguridad y salud y contempla normas ambientales, hay que contratar una ingeniería ambiental para cumplir todos esos requisitos.

Organización de la obra:

En obra hay dos oficinas:

La del contratista que generalmente provee los técnicos que crea conveniente, las empresas no suelen tener personal propio la ejecución suele negociarse con diferentes subcontratistas de los diversos oficios existentes que asumen los temas legales del personal.

La oficina de supervisión que depende de la propiedad: Viene a ser la dirección de obra, pero hay un Ingeniero o especialista por cada oficio, Mecánica de suelos, Estructuras, Hidrosanitaria, eléctrica, Termo mecánica, gas, acabados y corrientes débiles. Cada uno de ellos tiene los colaboradores que considera necesarios. El fiscal de obras representa la máxima autoridad y representa a la propiedad.

Espanoles en Bolivia

Somos bastantes y muchos catalanes, llegamos aquí en general con contrato de alguna empresa española en Bolivia y otros como colaboradores de alguna ONG, son las dos únicas maneras de obtener la residencia. No obstante, conozco una arquitecta técnica que vino con

una mochila hace 4 años y ahora está de gerente técnico de una importante empresa española, también hay que considerar los sueldos locales y el coste de la vida que son de media un 40% de los de España.

Empresas constructoras en Bolivia:

Bolivianas; Tauro, Constec, Total y dos más que no recuerdo. Todas SRL, las encuentras licitando obras en todo el país, el problema es la escasa capacidad financiera y teniendo en cuenta que la Banca es privada y con capitales muy limitados, pues la renovación e inversión en maquinaria está muy limitada, así como el asumir retrasos en los pagos a más de 30 días.

Españolas; Corbian Corsan: Tenia adjudicados 534M\$ en una carretera y una hidroeléctrica, hace unos días desaparecieron con un 25% de obra ejecutada y dejando un gran caos y escándalo. **Clerhp** ésta empresa se dedica a estructuras de hormigón y está creciendo rápidamente. **Rubau** llegaron hace dos años, en asociación accidental con **Constec**, construyen condominio Torres del Poeta 105000m², 70M\$, **El nuevo parlamento** 45000m² 1º estructura metálica en Bolivia, la estructura es de Integralia interviene también Terratest y el presupuesto será de 100M\$. Solos una carretera en el Beni 140M\$ y ganaron recientemente un Hospital de 150 camas en el alto 150M\$: ACS Hospital en Montero 80M\$. También esta Acciona y creo que Sacyr.

PGI: Es un estudio de proyectos y arquitectura de Girona y Casasolo, Tienen el encargo del BID de desarrollar parte del programa de 48 Hospitales de diversos niveles y la supervisión de obras.

Cota Cero: Anteproyecto de un complejo residencial y oficinas de 300000m²(Arq. Farfan)

Arq. Lopez Mujica: Famoso urbanista ha montado una fábrica de perfilaría metálica en Tarija, con notable éxito pues las ventanas y muros cortina que propone no tienen nada que ver con la perfilaría local.

Últimamente aparecen representantes de diversas casas comerciales de cerámicas, sanitarias, cerrajerías etc.

Algunas singularidades:

El suelo edificable en La Paz se agotó, por eso se edifica en altura 30 y 40 plantas, el suelo es una morena glacial con pedrones de 3 m de diámetro a cualquier profundidad, imposible el pilotaje pensar en losa aligerada de 2 o 3 m de canto le llaman Radier. La estructura metálica no existe, salvo que se importe todo, solo para pequeñas cosas como lucernarios o marquesinas. El Hormigón es prefabricado con un servicio excelente pero caro, yo lo pago a 130 \$m³ bombeo a 90m incluido, Fck 270 máximo. Solo existe la tohana, se utiliza para cerramientos exteriores e interiores, no se considera el aislamiento térmico, casi nadie sabe que es una caldera mixta, no hay persianas y es muy importante el soleamiento y grandes ventanales con vidrio sencillo.

Miguel Garcia Mora, arquitecto. Corresponsal del COAC en la Paz, Bolivia de mayo 2017

[Log in](#) to post comments [Català](#)

© Miguel Garcia Mora, corresponsal del COAC a La Paz, Bolívia

Actualment a Bolívia hi ha una important activitat en el sector de la construcció, que representa un 12% del PIB del país. Les causes d'aquesta creixent activitat són:

1. Una certa estabilitat política: aquest és sens dubte el període més llarg d'estabilitat en els més de 200 anys d'independència del país.
2. Una forta inversió pública en infraestructures: carreteres, ponts, túnels, telefèrics, ferrocarrils urbans, preses i regs, hospitals, escoles, edificis públics i de l'administració de l'estat. L'origen d'aquesta inversió és fruit de la nacionalització de la indústria petrolífera i gasífera, que dota el govern d'una certa capacitat inversora i un respir econòmic, permetent realitzar algunes millores, molt tímides, en ajudes socials. El gas es ven principalment a Argentina i Brasil i s'està desenvolupant una xarxa de gas domèstic a tot el país. Les exportacions de minerals o productes petrolífers estan subjectes a les fluctuacions del mercat mundial, per la qual cosa el Govern intenta crear un procés d'industrialització d'aquestes

matèries a fi de dotar-les d'un valor afegit. S'ha construït una important fàbrica d'urea, subproducte del procés petrolífer d'ús en abonaments. També s'està industrialitzant el Liti, amb la construcció d'una fàbrica de bateries de liti. S'estableix un sistema d'impostos nacionals, encara en implantació, ja que actualment sembla que només un 30% de la població paga impostos.

3. Un notable creixement demogràfic: el 35% de la població de Bolívia té menys de 30 anys, i això és a causa de les millores en salut i la disminució de la mortalitat infantil.

4. Migració de la població rural a les ciutats: actualment el 60% de la població és urbana. Això genera una important demanda d'habitatge social, de baix cost, que no arriba a estar coberta pel govern. També cal dir que l'habitatge social aquí és un ranxo d'una planta en parcel·les de 100m². No se solen construir blocs d'habitatges prefabricats.

Els tècnics de la construcció:

A Bolívia hi ha dos tipus d'ensenyament universitari: la universitat pública, que és gratuïta però exigeix una nota de tall molt alta, i la privada, que és de pagament. Un cop finalitzats els estudis, les competències adquirides són les mateixes. No existeix un tècnic de grau mitjà. Els professionals de la construcció són, principalment, els arquitectes i els enginyers.

L'homologació de títols és molt difícil, ja que aquí es regeixen pel conveni Andrés Bello, i aquesta homologació és possible només amb plans d'estudis vigents i assignatura per assignatura. En el supòsit d'aconseguir l'homologació acadèmica, els col·legis professionals es reserven el dret de deixar-te exercir la professió.

L'arquitecte no és, ni de bon tros, el rei de les obres. La formació és molt diferent de l'espanyola, i les atribucions també, ja que no assumeixen temes d'estructures ni instal·lacions, només el disseny arquitectònic i les distribucions. D'altra banda, la formació cultural és baixa, i sovint es desconeix l'obra de grans arquitectes internacionals. El producte en general, llevat de comptades excepcions, és una arquitectura eclèctica.

Existeix la figura del visat col·legial, i normalment en obres de menys de 4000m² l'arquitecte assumeix el projecte, l'execució de l'obra i el control econòmic. En àrees rurals no s'exigeix ni projecte ni visat, i és habitual l'autoconstrucció.

Els enginyers són els reis de l'obra. Hi ha diverses especialitats: mecànica de sòls, estructures, hidrosanitària, elèctrica, termomecànica, corrents febles, petrolífera, etc. La seva formació en general és molt bona, però limitada a la seva especialitat.

Tots dos tècnics, arquitectes i enginyers, dominen gairebé tots els programes de dibuix o càlcul existents (AutoCAD, Revit, ETABS, etc). Potser és per la facilitat de trobar els programes de software més complexos per menys d'1 euro (crac inclòs).

Els projectes i les obres:

El promotor encarrega el projecte a un Gabinet d'Arquitectura. Els honoraris es negocien. L'arquitecte recomana un tècnic en sòls, un estructurista, un hidrosanitari, un termomecànic i un elèctric. Amb tots aquests enginyers cal formalitzar contracte perquè redactin el projecte corresponent. El problema és la coordinació, ja que cadascú treballa des del seu gabinet. El resultat és que en superposar els projectes de les diferents especialitats, solen haver-hi

problemes. A més, els projectes solen ser escassos en detalls i no massa fiables en els mesuraments. Cadascun dels projectes es visa al col·legi. El resultat de tots aquests pagaments i contractes sol ser entre un 5 i 7% de la suma del cost de l'obra. Per tant, el millor és portar el projecte complet, tenint en compte les peculiaritats dels usos i materials locals.

D'altra banda, no existeix entre els professionals cap consciència de la conveniència de tenir assegurança de responsabilitat civil.

Hi ha algunes empreses d'enginyeria que es responsabilitzen de tot el procés, però gairebé no intervenen en temes residencials, es dediquen més aviat a projectes d'infraestructures de vialitat.

Un cop tens el projecte d'arquitectura, s'inicia el tràmit d'obtenció del permís d'obres. La normativa urbanística es limita a alineacions, recessos a veïns i volum edificable, i en general aquest últim aspecte és molt generós i elàstic. Obtenir compromisos per part de l'Alcaldia és difícil perquè aquí els funcionaris són gairebé tots polítics. No existeix el funcionari de carrera per oposició.

Cal obtenir la llicència ambiental, que depèn de la governació departamental. Aquest requisit equival al projecte de seguretat i salut i contempla normes ambientals. Cal contractar una enginyeria ambiental per complir tots aquests requisits.

Organització de l'obra:

En obra hi ha dues oficines: la del contractista i l'oficina de supervisió.

La del contractista generalment proveeix els tècnics que cregui convenients. Les empreses no solen tenir personal propi, i l'execució acostuma a negociar-se amb diferents subcontractistes dels diversos oficis, que assumeixen els temes legals del personal.

L'oficina de supervisió, que depèn de la propietat, ve a ser la direcció d'obra, però hi ha un enginyer o especialista per cada ofici (mecànica de sòls, estructures, hidrosanitària, elèctrica, termomecànica, gas, acabats i corrents febles). Cadascun d'ells té els col·laboradors que considera necessaris. El fiscal d'obres és la màxima autoritat i representa a la propietat.

Espanyols a Bolívia

Som bastants els espanyols que residim al país, i molts som catalans. Generalment, vam arribar aquí amb contracte d'alguna empresa espanyola a Bolívia. D'altres van arribar com a col·laboradors d'alguna ONG. Aquestes dues són les úniques maneres d'obtenir la residència. No obstant això, conec una arquitecta tècnica que va venir amb una motxilla fa 4 anys i ara està de gerent tècnic d'una important empresa espanyola. També cal considerar els sous locals i el cost de vida, que són de mitjana un 40% dels d'Espanya.

Empreses constructores a Bolívia:

Bolivianes: Taure, Constec, Total i alguna més, totes SRL (Sociedad de Responsabilidad Limitada). Liciten obres a tot el país, el problema és l'escassa capacitat financera. Cal tenir en compte que la banca és privada i amb capitals molt limitats, ja que la renovació i inversió en maquinària està molt limitada, així com el fet d'assumir retards en els pagaments a més de 30 dies.

Espanyoles: Corbian Corsan: Tenia adjudicats 534m \$ en una carretera i una hidroelèctrica, i fa uns dies van desaparèixer amb un 25% d'obra executada, deixant un gran caos i causant un bon escàndol. **Clerhp:** es dedica a estructures de formigó i està creixent ràpidament. **Rubau:** van arribar fa dos anys, en associació accidental amb **Constec**, i construeixen el condomini Torres del Poeta (105000m², 70M \$). El nou Parlament (45000m², 100M \$) és la primera estructura metàl·lica a Bolívia. L'estructura és d'Integralia i hi intervé també Terratest. **ACS:** està construint un hospital a Montero (80M \$). També treballen en el país **Acciona** i **Sacyr**.

Pel que fa a estudis d'arquitectura i enginyeria, **PGI** i **Casa Solo** tenen l'encàrrec de desenvolupar part del programa de 48 hospitals de diversos nivells i la supervisió d'obres. **Cota Zero** ha fet l'avantprojecte d'un complex residencial i oficines de 300000m² (Arq. Farfan). D'altra banda, l'arquitecte **López Mújica** ha muntat una fàbrica de perfil·leria metàl·lica a Tarija, amb notable èxit, ja que les finestres i murs cortina que proposa no tenen res a veure amb la perfil·leria local.

Algunes singularitats:

El sòl edificable a La Paz es va esgotar, per això s'edifica en altura 30 i 40 plantes. El terreny és una morena glacial amb pedrones de 3m de diàmetre a qualsevol profunditat, que fa impossible el pilotatge. Cal pensar en llosa alleugerida de 2 o 3 m de fonamentació, que anomenen Losa Radier. L'estructura metàl·lica no existeix, llevat que s'importi tot el material (només s'utilitza estructura metàl·lica per a petits elements com lluernes o marquesines. El formigó és car (130 \$ m³ bombament a 90m inclòs, Fck 270 màxim). El que més s'utilitza és la totxana, que es fa servir per a tancaments exteriors i interiors. No es considera l'aïllament tèrmic, gairebé ningú sap què és una caldera mixta, no hi ha persianes...

Miguel Garcia Mora, arquitecte. Corresponsal del COAC a La Paz, Bolívia. Maig 2017

[Log in to post comments](#)[Español](#)

Tornar

© Antoni Faus

Zona céntrica, bien comunicada y de mucha actividad comercial, con restaurantes, bares, etc. Da frente a la Avenida 3 cerca de la confluencia con la Avenida Central, eje de la ciudad y que comunica con el Parque de la Sabana.

Los datos históricos existentes de barrio Escalante se remontan al siglo XIX, cuando el francés Leonce-Alphonse de Vars migró a Costa Rica y se casó con la costarricense Rita del Castillo, con quien fundó la finca que hoy ocupa gran parte del barrio Escalante, heredada por las siguientes generaciones de hijas, que se casaron con hombres apellidados: Escalante y Robert.

En 1866 Isolina de Ivars cedió los terrenos para la construcción del ferrocarril, que alimentaría dos rutas, la del Atlántico y la del Pacífico, por lo que la zona ha sido conocida también como Ambos Mares. En 1891 se completa el edificio de La Aduana, espacio cuyo uso se haya reconvertido actualmente para la organización de diversos actos lúdicos y exposiciones, y uno de los pocos edificios rehabilitados con mucho acierto de San José.

La transformación urbana de San José despegó a comienzos del siglo XX, cuando la ciudad estaba poblada por menos de 40.000 habitantes. La construcción de los barrios estuvo muy

ligada a la construcción de iglesias, plazas y parques, desarrollando así el sentimiento de comunidad. En 1916 el gobierno da a los vecinos de Escalante una finca donde se construiría la Iglesia de Santa Teresita, inaugurada en la década de 1940. Su potencial existencia fue suficiente para arrancar un extenso proceso de urbanización.

En los últimos 60 años Escalante ha experimentado un profundo cambio, de una finca cafetalera escondida en una ciudad incipiente, ha pasado a ser actualmente el barrio de moda de San José.

Es un barrio donde han vivido muchos personajes del mundo empresarial y profesional, académicos y políticos, todos ellos con trascendencia en la construcción del país. Ahí vivieron Gonzalo Facio, Yoyo Quirós, Calderón Guardia, Paco Calderón, Fernando Quirós, y Pepe Figueres, este último, hijo de un catalán emigrado, es uno de los presidentes del país más reconocidos y admirados, y que fue quien abolió el ejército de Costa Rica.

La primera delineación de las calles de barrio Escalante data de 1929. Una década después se creó la calle 33 o calle de La Luz, centro neurálgico actual del barrio. La iniciativa oficial de urbanización nació a finales de la década de 1930.

En los años 40 se construyeron casas para familias adineradas, diseñadas por los arquitectos Teodorico Quirós y Francisco Salazar. Esto se sumó a la edificación de otras residencias donde estaba la finca de la familia Trejos Donaldson, donde hoy se encuentran el Museo Calderón Guardia y el Taller Nacional de Danza y Teatro. La densidad habitacional (cantidad de personas que puede habitar una determinada área) se resolvió con ¿casas americanas? desarrolladas por la empresa Ehrenberg & Maroto, muchas de las cuales todavía existen. El Barrio Escalante se perfiló como una zona de clase alta, de creciente comercio y numerosas oficinas gubernamentales.

En 1964 se inauguró el Parque de Francia, que se convirtió en un significativo punto de encuentro de la comunidad. El comercio ingresó poco a poco durante las siguientes décadas, y en 1980 se creó un centro de idiomas y algunas universidades privadas dentro y cerca del barrio, lo que aumenta sus posibilidades de crecimiento.

A finales del siglo XX la mutación de uso del suelo habitacional a comercial tomó fuerza. Los edificios de uso residencial empezaron a reconvertirse en oficinas y locales de negocio. Los restaurantes empezaron a proliferar, especialmente en la calle de La Luz y sus alrededores, donde hoy existen más de 25, varios de ellos reconocidos como los mejores de la ciudad.

El actor, director y productor Oscar Castillo, ligado a Escalante más de medio siglo como vecino y empresario, celebra los parecidos entre el barrio Escalante con La Condesa, en México, y otras personalidades también ven en Escalante el típico perfil de un ¿barrio rosa? como los que existen en otras ciudades del mundo. Esto hace de este barrio, un lugar exclusivo en San José.

La creación de la asociación de vecinos Comunidad Escalante, promueve a partir de 2009 un Plan de desarrollo para el barrio a mediano plazo, contemplando soluciones a problemas de seguridad, estética y armonía de forma integral. Oscar Castillo, presidente de la asociación, contempla así la transformación: ¿cuando el pueblo de un barrio se esconde tras las rejas deja las calles a los maleantes; si la gente se apropia del espacio es al revés?.

En 2009 la asociación contrató al arquitecto Luis Diego Barahona para realizar un Plan de renovación del barrio con el fin de consolidar su identidad, fortalecer el espacio público y

visibilizar los valores paisajísticos, como el Parque Francia, tres edificios del patrimonio arquitectónico, y varios museos. Diseñado el Plan, la Municipalidad de San José, con Johnny Araya de alcalde, firmó un acuerdo con los vecinos para un Plan Integral de Recuperación para el período 2010-2015.

El plan previsto, con financiamiento de la municipalidad, se ha cumplido en un 65%, y la previsión de la alcaldía es proseguir y potenciar la regeneración y renovación de Escalante ?con mucha fuerza?, conciliando el componente residencial con el comercial, encontrando un equilibrio entre su mayoritaria zona residencial y su explosivo crecimiento comercial.

Escalante es un ejemplo de iniciativa, desarrollo y organización. Se han ido arreglando aceras, se han realizado trabajos de arborización, y se ha mejorado la estructura pública con ampliaciones e iluminación, pero aún falta camino por recorrer. En Escalante se percibe a flor de piel el potencial de un barrio en continua transformación, distinta y hasta contradictoria con el resto de la ciudad, pero con gran aceptación social.

Antoni Faus, arquitecto. Corresponsal del COAC en San José, Costa Rica. Mayo 2017

[Log in to post comments](#)[Català](#)

[Tornar](#)

« [prime?](#) [anterior](#) ? [78798081](#) **82** [83848586](#) ? [següent](#) ?[últim](#) »

[more](#)

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya :
<https://www.arquitectes.cat/en/Internacional?page=81>